

ZÁVĚREM

Úkolem této studie nebylo systematické rozpracování problematiky rozumu v celé její komplexnosti, nýbrž šlo především o to, pokusit se postihnout podstatné rysy některých nejvýznamnějších hermeneutických teorií v jejich historickém vývoji v rámci dějin filosofického myšlení – od přelomu osvícenství a romantismu až do současnosti. V našem teoretickém zkoumání se však kromě jiných dostávala do popředí také podstatná otázka, formulovaná již v polovině devatenáctého století například J. G. Droysenem a K. Marxem: „Co umožňuje, že rozumíme historicky a prostorově nám vzdáleným textům, duchovním a kulturním dílům minulosti, co umožňuje jejich životnost a aktuálnost?“

Podle mého názoru je třeba – při pokusu hledat odpověď na tuto otázku – vycházet z poznání, že aktuálnost a životnost filosofického, literárního a uměleckého díla tkví v jeho *dialektické* povaze, spočívá na analogii mezi společenskými, kulturními a individuálně psychologickými rozpory a konflikty v různých historických obdobích a pochopitelně i na složitém vzájemném zprostředkování mezi působením historické kontinuity na jedné straně a procesem neustálého obohacování praktického a teoretického poznání, dějinné i každodenní zkušenosti člověka na straně druhé.

V této souvislosti bych chtěl zdůraznit – v návaznosti na základní koncepci českého literárněvědného strukturalismu a filosoficko-hermeneutického myšlení – že porozumění textu, a to zvláště uměleckému, též umožňují předávané a tradované poznatky, motivy, symboly a archetypy. Tyto nadindividuální kulturní celistvosti jsou však nově interpretovány a přeinterpretovány, získávají nové významy a konkretizace jak v souvislosti s vývojem struktury společnosti, tak i s proměnami estetických postojů, lidské imaginace, senzibility a emocionality. Při recepci textu dochází tedy ke specifickému zprostředkování mezi jeho významovou strukturou na jedné straně a způsobem vidění skutečnosti, „vizí světa“ u konkrétního subjektu procesu rozumění na straně druhé.

Rozbor hermeneutických koncepcí v rámci historického vývoje novodobého filosofického myšlení až do současnosti zároveň ukazuje, že se i soudobé humanitní a kulturní vědy musejí zabývat problematikou rozumění již z hlediska své gnoseologické i společenské funkce. To má svůj zvláštní význam například v historii, ve filologii, v literární vědě a v dějinách umění, kde při interpretování historických pramenů, literárních textů a uměleckých děl je třeba přihlížet ke kulturní tradici a jejím souvislostem s celkovou společenskohistorickou skutečností.

Problematika rozumění nemůže být ovšem redukována pouze na řešení otázek spjatých s interpretací textu, neboť prostupuje různé oblasti poznávací aktivity člověka od jednotlivých vědeckých disciplín (metodologie vědy, logika,

sociologie, psychologie) až po komplexní problematiku mezilidské komunikace a rozhodování v rámci společenských procesů. Z hlediska gnoseologického nelze přitom ignorovat skutečnost, že se samotný proces poznání realizuje a konkretizuje prostřednictvím komunikativních postupů, v nichž mají důležitou úlohu *rozumění, interpretace a dialog*.